

Vergaderjaar 2017–2018

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

BG/ Nr. 115

VERSLAG VAN DE ZITTING 2018 (DERDE DEEL)

Vastgesteld 5 september 2018

1. Inleiding

Van 25 tot en met 29 juni 2018 waren zeven leden namens de Staten-Generaal bij de derde plenaire sessie¹ van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa in Straatsburg (PACE). Het betrof de Eerste Kamerleden **Van de Ven** (VVD; delegatieleider), **De Bruijn-Wezeman** (VVD), **Kox** (SP), **Oomen-Ruijten** (CDA), **Overbeek** (SP) en **Strik** (GroenLinks). De heer **Omtzigt** (CDA) was vanuit de Tweede Kamer aanwezig. Het Eerste Kamerlid **Stienen** (D66), ook lid van de delegatie, was verhinderd in verband met haar deelname aan de verkiezingswaarneming van de PACE in Turkije.

Met tal van onderwerpen op de agenda, zoals de beperkingen die NGO's worden opgelegd, mensenrechtelijke aspecten van het Europese asielbeleid, de vernietiging van cultureel erfgoed en het fenomeen van gedwongen huwelijken, vonden deze debatten plaats tegen de achtergrond van de nog immer gecompliceerde verhouding van de Assemblee met Rusland. De secretaris-generaal van de Raad van Europa, de heer Thorbjorn Jagland, was de week voorafgaand aan de sessie naar Rusland geweest voor een overleg met president Poetin. Dit bezoek was onderwerp van gesprek in een ontmoeting die de Nederlandse delegatie op 26 juni had met de secretaris-generaal tijdens het traditionele diner bij de Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger, de heer Böcker. Ook in zijn gebruikelijke speech voor de Assemblee refereerde de secretaris-generaal aan zijn bezoek aan president Poetin. Volgens de heer Jagland had de president hem verzekerd dat Rusland de Raad van Europa niet wil verlaten. Rusland was in 1996 geen lid geworden van de organisatie om anderen te plezieren, maar had dat voor zichzelf gedaan, zo zou de president tegen hem gezegd hebben. Volgens de secretaris-generaal was het van belang om Rusland binnen de Raad van Europa te houden, zowel vanuit het oogpunt van bescherming van individuele mensenrechten, als vanuit een geopolitiek perspectief. Daarmee geldt immers tot aan

¹ Alle aangenomen teksten van deze «zomersessie» zijn hier te vinden:
<http://semantic-pace.net/?search=KjoqfHNlc3Npb25wYXJ0X3N0cl9lbjoiMjAxOCAtlFRoaXJkIHhcnQtc2Vzc2lvbiJ8Y2F0ZWdvcnlf3RyX2VuOiJBZG9wdGVkIHRIeHQi&lang=en>

Vladivostok dezelfde standaard voor mensenrechten. Het eventueel wegvallen van de Russische contributie speelde bij deze afweging volgens hem geen rol. Hij verzekerde dat de Raad van Europa een plan B klaar heeft liggen, voor het geval Rusland de organisatie toch zou verlaten. De verhouding met Rusland speelde ook een rol in de afronding van werkzaamheden van het *Ad Hoc Committee on the Role and Mission of the Assembly*, dat na een half jaar een rapport opleverde met adviezen aan het Bureau om het functioneren van de Assemblée te verbeteren. Op basis van dit advies is de heer Kox nu aan de slag gegaan met een rapport voor de Politieke Commissie, waarin onder andere de vraag aan de orde komt in hoeverre Rusland zich als lidstaat van de Raad van Europa kan blijven onttrekken aan het werk van de Assemblée, terwijl het wel blijft deelnemen aan het werk in het Comité van Ministers.

Tijdens het dinergesprek van de delegatie met secretaris-generaal Jagland kwamen verder ook de uitkomsten ter sprake van de recente ministeriële top in Elsinore. De heer Jagland heeft daar van het Comité van Ministers de opdracht gekregen om voor zijn vertrek in 2019 een strategisch document te schrijven, waarin een toekomstvisie voor de Raad van Europa wordt ontvouwt. Een eerste deel, betreffende de financiële duurzaamheid van de organisatie, zal mogelijk al in het najaar van 2018 gereed zijn. De rest van het document zou in het vroege voorjaar van 2019 beschikbaar moeten zijn.

Tegen de achtergrond van het recente corruptieschandaal, waardoor de Assemblée het afgelopen jaar geplaagd werd, is besloten om nog eens veertien voormalige leden van de Assemblée voor de rest van hun leven de toegang te ontzeggen tot het gebouw van de Raad van Europa. Dit besluit volgt op eerdere sancties die tegen verschillende (oud-)leden zijn genomen na publicatie van het rapport van een onafhankelijke onderzoekscommissie op 22 april. Inmiddels is naar aanleiding van het corruptieschandaal ook besloten om alle leden van de Assemblée een «declaration of interest» te laten invullen, een verklaring waarin financiële belangen en (neven)inkomsten moeten worden opgegeven. Indien men nalaat deze opgave te doen, kan men als lid van de Assemblée niet langer tot rapporteur benoemd worden en aan verkiezingsmissies deelnemen.

2. Nederlandse interventies in plenaire debatten

De Assemblée besloot om tijdens deze sessie twee «urgent procedure»-debatten te houden, spoeddebatten over respectievelijk Oekraïense politieke gevangenen in Rusland en over de bescherming van migranten en vluchtelingen op zee. Dat laatste debat werd gecombineerd met de presentatie van een rapport van mevrouw Strik over migratiedeals met derde landen (zie hieronder). In het debat over politieke gevangenen zei de heer Kox namens zijn politieke groep van de *Unified European Left* (UEL) dat zowel Rusland als Oekraïne zich schuldig maken aan het gevangen zetten van mensen om politieke redenen in strijd met de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens. De Oekraïense filmmaker en activist Oleh Sentsov is een politieke gevangene van Rusland; de Russische journalist Kirill Vyshinsky is een politieke gevangene van Oekraïne, zo stelde de heer Kox. De presidenten Poetin en Poroshenko hebben afgesproken naar een oplossing te zoeken en ook secretaris-generaal Jagland en de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, Dunja Mijatovic, zoeken een uitweg. In de voorgestelde resolutie van de aanvrager van het spoeddebat, de Litouwse parlementariër Zingeris, werd echter alleen de zaak-Sentsov genoemd. Waarom, wilde de heer Kox weten, was de resolutie niet evenwichtiger opgesteld? De indiener van de resolutie gaf aan niet voornemens te zijn de resolutie op dit punt aan te passen, waarna de UEL-groep zich onthield van stemming.

De Kroatische Minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Burić, hield op 25 juni een toespraak namens het Comité van Ministers. Kroatië is dit half jaar voorzitter van het Comité. Namens zijn politieke groep van de *European People's Party* (EPP) stelde de heer Omtzigt haar de vraag welke actie het Comité van Ministers zou nemen naar aanleiding van de bevindingen in het corruptieonderzoek. Wordt het land dat de spil vormt in het corruptieschandaal, Azerbeidzjan, hier ook op aangesproken? Minister Burić betuigde haar steun aan de follow-up die de Assemblée gegeven had aan de uitkomsten van het onderzoeksrapport. Tegelijkertijd vond zij dat het een verantwoordelijkheid van de Assemblée en van de lidstaten zelf was om actie te nemen tegen betrokkenen. De bevindingen van het rapport zullen door GRECO² worden meegenomen en, voor zover er institutionele aspecten aan de uitkomsten zitten, zag het Comité van Ministers volgens haar een consultatieve rol voor zichzelf weggelegd. In een debat over gedwongen huwelijken in Europa, naar aanleiding van een rapport van mevrouw Fresko-Rolfo uit Monaco (doc. nr. 14574), gaf mevrouw De Bruijn-Wezeman enkele schrijvende voorbeelden van vrouwen, die het slachtoffer waren van deze praktijk. Het gaat hierbij om een systematische, gewelddadige ontkenning van het recht van vrouwen om hun eigen keuzes te maken. Overheden moeten actie nemen om gedwongen huwelijken aan te pakken, door die praktijk te criminaliseren, door te verifiëren of er sprake is van wederzijdse toestemming, en door gedwongen huwelijken te ontbinden. Daarnaast moet er voldoende steun en opvang voor slachtoffers worden georganiseerd, zodat zij zich aan de druk van hun familie kunnen onttrekken. Uiteindelijk is het een grote schending van een mensenrecht, als iemand gedwongen wordt om te trouwen, stelde mevrouw De Bruijn-Wezeman. In een debat over de opzettelijke vernietiging van en illegale handel in cultureel erfgoed, waarover de Oostenrijkse parlementariër Schennach een rapport uitbracht (doc. nr. 14566), stelde de heer Van de Ven dat respect voor cultureel erfgoed hoorde bij een gezonde democratie. Hij wees erop dat er soms onduidelijkheid bestaat over het eigenaarschap van bepaald cultureel erfgoed, bijvoorbeeld als een land «buitenlands» erfgoed al eeuwen in zijn bezit heeft, of doordat het erfgoed uit een periode stamt, waarin er op dit gebied geen of andere regels golden. Hij verwees naar de casus waarin het Allard Pierson Museum in Amsterdam het beheer heeft over gouden archeologische voorwerpen uit de Krim, die nu zowel door Oekraïne als door lokale autoriteiten op de Krim geclaimd worden. Internationale samenwerking, zoals gefaciliteerd wordt in de Europese Culturele Conventie uit 1954, is dan ook belangrijk. De heer Van de Ven onderschreef, namens de liberale politiek groep, de aanbeveling die de rapporteur hierover deed.

3. Migratiedeals met derde landen (doc. nr. 14575, resolution 2228, recommendation 2136 (2018))

Op woensdag 27 juni heeft mevrouw Strik haar rapport over migratiedeals met derde landen gepresenteerd in de plenaire vergadering, tijdens het spoeddebat waartoe eerder in de week besloten was over de bescherming van migranten en vluchtelingen op zee. Het rapport, dat vervolgens met een resolutie en een aanbeveling door de Assemblée is aangenomen, stelt dat de Europese Unie de mensenrechten van vluchtelingen riskeert als ze de migratiecontrole verplaatst naar derde landen. Veel van deze landen kunnen de basale mensenrechten niet garanderen, zoals vastgelegd in de Europese Conventie van de Mensenrechten en de VN Vluchtelingen Conventie. Om dit wel te garanderen, zo betoogde mevrouw Strik, zou de EU bij dergelijke afspraken een mensenrechten impactassessment moeten

² GRECO is de «Group of States against Corruption», de anti-corruptie-waakhond van de Raad van Europa.

uitvoeren, de effecten op de mensenrechten moeten monitoren, en de samenwerking moeten opschorten als deze rechten van vluchtelingen en migranten worden geschonden. Ook zouden de EU-lidstaten hun verantwoordelijkheid moeten delen bij verzoeken om vluchtelingen te hervestigen.

Hoewel de heer Overbeek namens zijn politieke groep het rapport van mevrouw Strik volledig steunde, toonde hij zich in het debat daarover wel enigszins sceptisch over de bereidheid van landen om hun internationale verdragsrechtelijke verplichtingen na te komen. Ook maakte hij de kanttekening dat het rapport vooral ging over asielzoekers en niet zozeer over migranten. Volgens hem was dat ingegeven door het feit dat de EU zelf geen serieus immigratiebeleid heeft.

4. Onderzoek naar moord op Malta

De heer Omtzigt heeft van de commissie voor Juridische Zaken en Mensenrechten toestemming gekregen om in zijn onderzoek naar de moord op de Maltese journaliste Daphne Caruana Galizia getuigen anoniem te horen. Hij baseert zijn onderzoek op drie uitgangspunten: ten eerste, dat de moord lang van tevoren gepland was; ten tweede,

dat de verdachte personen gemotiveerd waren door haar onderzoekswerk en, ten derde, dat de drie gearresteerde verdachten zeer waarschijnlijk in opdracht handelden. Het is de tweede keer in de geschiedenis van de Assemblee dat getuigen anoniem gehoord zullen worden. Alleen bij het onderzoek in 2005–2006 van het Zwitserse Assembleelid Dick Marty naar geheime CIA-gevangnissen en -vluchten in lidstaten van de Raad van Europa, is dat tot nu toe gedaan.

5. Rapport over een Pools vliegtuigongeluk, waarbij in 2010 de Poolse president en 95 andere personen omkwamen

De commissie voor Juridische Zaken en Mensenrechten heeft verder ingestemd met een rapport en ontwerp aanbeveling van Pieter Omtzigt, waarin hij Rusland vraagt om onverwijld de resten van een Pools vliegtuig terug te geven, dat in 2010 bij Smolensk verongelukte. Bij dit ongeluk met een Tu-154M bij Smolensk kwamen in 2010 96 mensen om, inclusief de Poolse president Kaczynski. Omtzigt stelt in zijn resolutie dat de Russen zo snel mogelijk de wrakstukken van het vliegtuig aan de Poolse autoriteiten moeten overdragen. Dat had Rusland al in 2011 moeten doen, toen het technisch onderzoek was afgerond. Tijdens een volgende plenaire sessie zal de heer Omtzigt zijn rapport in een plenair debat met de Assemblee bespreken.

6. Herbezinning op de rol en de missie van de Parlementaire Assemblee

De heer Van de Ven, de heer Kox en mevrouw Oomen namen deel aan de laatste vergadering van de ad hoc commissie, die zich het afgelopen halfjaar gebogen heeft over het functioneren van de Assemblee. Een belangrijke aanleiding daarvoor was het conflict van de Assemblee met Rusland, als gevolg waarvan het Russische parlement al enige jaren geen delegatie meer naar Straatsburg stuurt en sinds juli 2017 geen contributie meer betaalt aan de Raad van Europa. De Assemblee heeft naar aanleiding van het werk van de ad hoc commissie besloten om in de sessie van oktober 2018 een rapport op de agenda te zetten over zaken die het lidmaatschap van de assemblee bepalen, zoals «credentials» en «voting rights». Begin september stelt de commissie voor het Reglement van orde, Immunititeit en Institutionele zaken («Rules Committee») een rapporteur aan. De heer Kox werkt ondertussen voor de Politieke

Commissie aan een rapport over de «role and mission of the Assembly: main challenges for the future», dat (naar verwachting) in januari 2019 op de agenda komt. Op 28 juni sprak voorts een delegatie van de Assemblée met het Comité van Ministers over de uitkomsten van de herbezinning, zoals daarover gerapporteerd werd door de ad hoc commissie.

7. Overige

Op dinsdag 26 juni hield de commissie voor Juridische Zaken en Mensenrechten een hoorzitting, geïnitieerd door de heer Van de Ven als rapporteur inzake de strijd tegen het witwassen van geld. De hoorzitting ging over de «Global Laundromats». Dit betreft een grootschalige witwasoperatie vanuit Rusland en Azerbeidzjan via Moldavië, waar veel Westerse banken bij zijn betrokken. Dergelijke praktijken vereisen een nieuwe, holistische manier van kijken en aanpak, over grenzen heen. Woensdag 27 juni gaf Reina de Bruijn-Wezeman een terugkoppeling in de commissie Sociale Zaken over haar gesprek met het bureau van de VN-Mensenrechtencommissaris. Dit was in het kader van haar rapport over de bescherming van mensen met psychosociale problemen, waaraan zij werkt.

De voorzitter van de delegatie,
Van de Ven

De griffier van de delegatie,
Westerhoff